

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové, soudkyně zpravodajky Lucie Dolanské Bányaiové a soudce Jiřího Přibáně o ústavní stížnosti stěžovatele **M. Ž.**, t. č. Vazební věznice Praha Pankrác, zastoupeného JUDr. Ing. Ivanou Spoustovou, Ph.D., advokátkou, se sídlem Rumunská 1720/12, Praha 2, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. října 2023 č. j. 8 To 260/2023-547, usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. září 2023 č. j. 1 T 127/2023-505 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 2. ledna 2024 č. j. 1 T 127/2023-587, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 8**, jako účastníků řízení, a **Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 31. října 2023 č. j. 8 To 260/2023-547 a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. září 2023 č. j. 1 T 127/2023-505 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 a článku 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. října 2023 č. j. 8 To 260/2023-547 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. září 2023 č. j. 1 T 127/2023-505 se ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena jeho ústavně zaručená práva podle

článku 8 odst. 1, 2 a 5, článku 36 odst. 1, článku 40 odst. 2 a článku 31 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Z obsahu ústavní stížnosti a trestního spisu Ústavní soud zjistil, že na stěžovatele byla u Obvodního soudu pro Prahu 8 podána obžaloba pro jednání kvalifikované jako přečin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 odst. 1, písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (dále jen „trestní zákoník“). Uvedeného trestného činu se měl stěžovatel dopustit (stručně řečeno) tím, že v době nejméně od května roku 2022 do dubna roku 2023, v reakci na nespokojenost se správním řízením vedeným vůči jeho osobě pověřenou pracovníci Úřadu městské části Praha 8, zasílal dvěma pracovnícím uvedeného úřadu několikrát denně emaily, ve kterých mimo jiné zmiňoval mediálně známé případy vražd, které schvaloval, a dále se ztotožňoval s vražedkyněmi Michelle Sudků a Olgou Hepnarovou, a to s cílem působit na výkon těchto pracovníc, aby jednaly po jeho vůli, přičemž poškozené toto jednání vnímaly jako reálnou výhrůžku, čímž v nich stěžovatel vzbudil obavu o svůj život a zdraví. Poté, co se jeho jednáním začal zabývat policejní orgán, začal stěžovatel své hrozby směřovat i vůči policistovi tohoto policejního orgánu.

3. Stěžovatel byl vzat do vazby usnesením Obvodního soudu pro Prahu 8 (dále také „obvodní soud“) ze dne 10. 5. 2023 sp. zn. 4 Nt 11011/2023 z důvodů vazby podle § 67 písm. c) trestního řádu.

4. Dne 22. 9. 2023 rozhodl Obvodní soud pro Prahu 8 v rámci hlavního líčení nyní napadeným usnesením č. j. 1 T 127/2023-505 o tom, že se stěžovatel podle § 72 odst. 3 trestního řádu ponechává ve vazbě, neboť důvod vazby podle § 67 písm. c) trestního řádu i nadále trvá.

5. O stížnosti stěžovatele proti usnesení prvostupňového soudu rozhodl Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) napadeným usnesením ze dne 31. 10. 2023 tak, že stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu zamítl.

6. Usnesením ze dne 2. 1. 2024 č. j. 1 T 127/2023-587 Obvodní soud pro Prahu 8 zamítl podle § 71a trestního řádu žádost stěžovatele o propuštění z vazby, neboť shledal, že důvod vazby podle § 67 písm. c) trestního řádu i nadále trvá.

7. Dne 5. 1. 2024 proběhlo hlavní líčení, v němž Obvodní soud pro Prahu 8 vynesl rozsudek č. j. 1 T 127/2023-608, kterým stěžovatele uznal vinným ze spáchání shora uvedeného přečinu. Odsoudil jej k odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem za současného vyslovení dohledu se zkušební dobou 3 let. Obvodní soud dále stěžovateli uložil povinnost podrobit se ve zkušební době vhodným programům psychologického poradenství.

8. Téhož dne byl stěžovatel propuštěn z vazby na svobodu usnesením obvodního soudu č. j. 1 T 127/2023-604.

II. Argumentace stěžovatele

9. Porušení svých práv stěžovatel spatřuje v tom, že obecné soudy rezignovaly na svou zákonnou povinnost řádně přezkoumat důvody pokračování vazby, a to zejména ve vztahu k tzv. doktríně zesílených důvodů pro trvání omezení osobní svobody. Soudy se podle něj nezabývaly jeho tvrzeními, nedostatečně hodnotily skutkový stav, zejména ve svých rozhodnutích řádně nezohlednily závěry znaleckého posudku stran jeho společenské

nebezpečnosti a dále neoznačily konkrétní důkazy, které mají odůvodňovat obavu z opakování či dokonání trestné činnosti. Soudy nedostatečně specifikovaly, které konkrétní emaily stěžovatele považují za dílčí útoky. Stěžovatel dále rozporuje způsob, jakým soudy hodnotily znalecký posudek, kterým mu byla diagnostikována odlišná diagnóza (paranoidní porucha osobnosti), než pro kterou se dosud léčí. Soudy nereflektovaly názor znalců, podle kterého nebyl stěžovatelův pobyt na svobodě nebezpečný. Nadto stěžovatel uvádí, že se poškozeným u hlavního líčení omluvil, proto vyjádření soudů, podle kterých omluvy poškozeným neposkytl, odporují realitě.

10. Stěžovateli není v prostředí vazební věznice zajišťována adekvátní psychiatrická, případně psychologická péče. Vazba psychické problémy spíše umocňuje a existuje-li u něj riziko pro společnost, tak toto je vazbou spíše oddalováno a zvyšováno. Soudy ignorují, že ochrana společnosti může být zaručena i jinými, mimotrestními prostředky. Stěžovatel byl v minulosti na základě soudního rozhodnutí hospitalizován na psychiatrii, a domnívá se, že tyto prostředky na rozdíl od vazby dbají jeho práv a zaručují ochranu společnosti i v dlouhodobém horizontu. Soudy při svém rozhodování zcela opomenuly přihlédnout k výši hrozícího trestu, kdy ve stěžovatelově případě nebylo možno očekávat uložení trestu odnětí svobody.

11. V doplnění ústavní stížnosti stěžovatel napadá usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 2. 1. 2024 sp. zn. 1 T 127/2023 a uvádí, že dne 5. 1. 2024 byl v důsledku meritorního rozhodnutí v hlavním líčení propuštěn z vazby na svobodu. Stěžovatel dovozuje, že za takové situace nelze proti prvostupňovému rozhodnutí o ponechání ve vazbě podat stížnost, a že tedy samotné prvoinstanční rozhodnutí představuje poslední procesní prostředek k ochraně jeho práv. Meritorním rozhodnutím stěžovateli nebyl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, ačkoliv jen o dva dny dříve soud rozhodl o nutnosti jeho ponechání ve vazbě. Z toho je podle stěžovatele zjevné, že důvody vazby spočívající v jeho nebezpečnosti pro společnost nebyly naplněny. Dále namítá vnitřní rozpornost rozhodnutí soudu stran toho, zda a jak upřímně se stěžovatel omluvil poškozeným. Stěžovatel dále opakuje námitky, které vznášel proti předchozím vazebním rozhodnutím.

III. Průběh řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud si vyžádal spis vedený u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 1 T 127/2023, jakož i vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení.

13. Obvodní soud pro Prahu 8 ve svém vyjádření uvedl, že o důvodnosti vazby svědčila zejména skutečnost, že stěžovatel pokračoval ve svém protiprávním jednání i poté, co věc začala prověřovat policie, a činil tak i vůči policejnímu orgánu, který začal jeho trestní věc řešit, takže lze presumovat, že by se stejně mohl snažit ovlivňovat státní zástupce, soudce či další osoby, např. znalce. Při jednáních soudu stěžovatel zkracoval pohybem těla vpřed vzdálenost k vyslychaným osobám až do té míry, že musel být soudem napomenut, aby se vrátil na své místo (viz zvukový záznam z hlavního líčení dne 5. 1. 2024). Stejně chování stěžovatele popisovala ve své výpovědi svědkyně K. a další svědkyně. Podle obvodního soudu také toto chování stěžovatele vedlo soud k přesvědčení o naplnění důvodů předstížené vazby. Obvodní soud vzal při rozhodování o vazbě v úvahu ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu a přihlédl k účinné ochraně poškozených v této trestní věci. O druhu a výši trestu soud rozhodl až po ukončení dokazování a po závěrečných návrzích procesních stran. Rozhodně nelze tvrdit, že vzhledem ke stupni nebezpečnosti jednání stěžovatele bylo od samého počátku trestního stíhání stěžovatele zřejmé, že mu nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Státní zástupce ve svém závěrečném návrhu navrhl pro stěžovatele nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 10

měsíců, který byl podle obvodního soudu relevantní a odůvodněný. Obvodní soud se nakonec rozhodl pro podmíněný trest odnětí svobody, neboť nabyl přesvědčení, že pokud stěžovatel pochopí, že se dosud léčil pro nesprávnou diagnózu, a začne se léčit podle návrhu soudních znalců, získá náhled na své chování a jeho nebezpečnost pro společnost bude minimalizována. K tomu obvodní soud odkazuje na znalecký posudek znalců Kubeje a Klošeho a jejich výpovědi učiněné v hlavním líčení. V doplnění svého vyjádření obvodní soud Ústavnímu soudu zaslal e-mailovou komunikaci, kterou obdržel od stěžovatele.

14. Městský soud se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

15. Státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8 (dále jen „obvodní státní zastupitelství“) ve svém vyjádření k ústavní stížnosti zdůraznila, že po celou dobu trestního řízení proti stěžovateli byl dán důvod vazby podle § 67 písm. c) trestního řádu, neboť stěžovatel páchal trestnou činnost po dlouhou dobu a účelem vazby bylo zamezit mu v páchání trestné činnosti a ochránit poškozené úřední osoby, ale i stěžovatele samotného. Podle státní zástupkyně je věc nutno chápat ze strany poškozených, kteří se v důsledku protiprávního jednání stěžovatele právem obávali o své zdraví a život. Stěžovatel není nemocnou osobou, jak je prezentováno v ústavní stížnosti zástupkyní stěžovatele. Stěžovateli byl v závěrečném návrhu státního zástupce u hlavního líčení navrhován nepodmíněný trest v délce trvání 10 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Soudem uložený trest v trvání 12 měsíců podmíněně odložený na zkušební dobu v trvání 3 let a povinností ve zkušební době se podrobit vhodným programům psychologického poradenství je trestem, který v současné době ochrání společnost lépe než uložení trestu nepodmíněného. Stěžovatel bude muset svoje chování usměrňovat po celou, poměrně dlouhou, zkušební dobu, bude se muset podrobovat programům psychologického poradenství, proto s tímto trestem dozorující státní zástupce souhlasil. Tato skutečnost však podle státní zástupkyně nemění nic na tom, že důvod vazby byl po celou dobu vazebního stíhání dán.

16. Městské státní zastupitelství v Praze se k ústavní stížnosti nevyjádřilo, a vzdalo se tak postavení vedlejšího účastníka řízení.

17. V replice stěžovatel poukázal na to, že se obvodní soud ve svém vyjádření nevypořádal s tím, proč v rámci napadených usnesení rezignoval na svou povinnost zabývat se úvahami o případném pravděpodobném trestu, když vyloučení trestu odnětí svobody by mělo být v rámci extenzivního výkladu považováno za jedno z kritérií přípustnosti vazby. Podle stěžovatele je zcela nelogické, že soud své stížností napadené rozhodnutí ze dne 22. 9. 2023 odůvodňuje chováním stěžovatele při hlavním líčení, které však zaznamenal až při jednání konaném dne 5. 1. 2024, v němž stěžovatele z vazby propustil. Podobně účelově působí argumentace zaměřená na obavu z ovlivňování soudu či státních zástupců. Stěžovatel dodává, že výslechy znalců probíhaly z jeho pohledu nevhodně, o čemž svědčí i stížnost na osobu soudce a vyjádření místopředsedkyně obvodního soudu, které stěžovatel k replice připojil. K vyjádření obvodního státního zastupitelství stěžovatel uvádí, že považuje za absurdní, když státní zástupkyně odůvodňuje vazbu ochranou stěžovatele.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla napadená rozhodnutí vydána, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je zčásti přípustná,

a to ve vztahu k usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2023 č. j. 8 To 260/2023-547 a k usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. 9. 2023 č. j. 1 T 127/2023-505, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu).

19. Ve vztahu k usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 2. 1. 2024 č. j. 1 T 127/2023-604 je ústavní stížnost nepřijatelná, neboť stěžovatel nepodal proti uvedenému rozhodnutí stížnost podle § 74 trestního řádu. Stěžovateli nelze přisvědčit v námitce, že z důvodu jeho propuštění na svobodu v průběhu lhůty k podání stížnosti proti prvoinstančnímu rozhodnutí, již proti tomuto rozhodnutí podat stížnost nelze. Měl-li stěžovatel za to, že soud prvního stupně svým rozhodnutím porušil jeho práva, mohl se domáhat přezkumu tohoto rozhodnutí stížnostním soudem, a to neohledně na skutečnost, že byl následně propuštěn z vazby. Teprve v případě zamítnutí této stížnosti by se stěžovateli otevřela cesta k přezkumu před Ústavním soudem. Stěžovatel však stížnost v zákonné lhůtě nepodal a navzdory zásadě subsidiarity ústavní stížnosti se obrátil přímo na Ústavní soud. V této části proto musí být ústavní stížnost odmítnuta jako nepřijatelná podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

20. Po prostudování ústavní stížnosti, vyjádření účastníků řízení, vedlejšího účastníka řízení a soudního spisu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je v části, v níž směřuje proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2023 č. j. 8 To 260/2023-547 a proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. 9. 2023 č. j. 1 T 127/2023-505 důvodná.

V. 1 Obecná východiska

21. Ústavní soud je podle článku 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a v řízení o ústavních stížnostech podle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy se omezuje na posouzení, zda rozhodnutími orgánů veřejné moci nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody. Ústavní soud není další instancí v systému trestního soudnictví a rozhodnutí trestních soudů je oprávněn přezkoumat výlučně z hlediska dodržení ústavněprávních principů.

22. Osobní svoboda představuje v demokratickém a právním státě jednu z nejdůležitějších hodnot. Je předpokladem toho, aby si mohl každý sám uspořádat svůj vlastní život, aby mohl rozhodovat o jeho podstatných aspektech a svým jednáním usilovat o vlastní štěstí. Jakkoliv tato svoboda již ze své podstaty nemůže být neomezená, se zásahy do ní mohou být spojeny neodstranitelné následky ve všech sférách života jednotlivce. Stát, který je založen na úctě k právům a svobodám člověka a občana (článek 1 odst. 1 Ústavy), do ní proto může zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích a nesmí se při tom dopustit svévole. Trvání na dodržení všech zákonem stanovených podmínek jejího omezení představuje základní garanci, že budou skutečně respektována práva dotčeného jednotlivce a že v jeho případě nedojde ke zneužití moci [srov. náleze ze dne 17. 2. 2015 sp. zn. III. ÚS 916/13 (N 33/76 SbNU 451)].

23. Obsahem institutu vazby je vymezení ústavně akceptovatelných důvodů zbavení osobní svobody obviněného podle článku 8 odst. 1 a 2 Listiny s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení [srov. náleze ze dne 12. 10. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (N 46/2 SbNU; 214/1994 Sb.)]. Vždy musí jít o opatření nezbytné k tomu, aby mohly orgány

činné v trestním řízení vést a ukončit toto řízení, a to při respektování principu presumpce nevinny [náleze ze dne 6. 3. 1997 sp. zn. III. ÚS 271/96 (N 24/7 SbNU 153)]. Pro vzetí do vazby i její další trvání musí svědčit velmi závažné důvody, přičemž je na příslušných orgánech, aby existenci těchto důvodů dostatečně prokázaly. Vazby může být použito pouze tam, kde existuje reálné a aktuální riziko ohrožení některého ze zájmů chráněných trestními zákony.

24. Mezi základní principy omezení osobní svobody vazbou (které musí podústavní právo reflektovat) patří nezbytnost uvalení vazby a držení v ní jen pro určitý legitimní účel, proporcionalita mezi osobní svobodou jednotlivce a zájmem společnosti na omezení této svobody, nezbytnost omezení osobní svobody pro absenci jiného prostředku k dosažení totožného cíle, vyvažování přínosů omezení osobní svobody s ohledem na z toho vyplývající ztráty a výhradní pravomoc soudu rozhodovat o vazbě [viz náleze ze dne 29. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 63/06 (N 21/48 SbNU 223)]. Pro posouzení proporcionality vazby je nezbytné vzít v úvahu také plynutí času; obecně vzato se důvody vazby v čase zeslabují. Zatímco v počátečních fázích trestního stíhání mohou soudem uvedené důvody vazby postačovat, po určité době se mohou ty samé důvody jevit jako nedostatečné, přičemž bude na orgánech činných v trestním řízení, aby pokračování vazby podložily dalšími relevantními důvody [viz náleze ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10 (N 89/57 SbNU 167; 163/2010 Sb.)].

25. Ustanovení § 71 odst. 2 trestního řádu v souladu se zásadou minimalizace zásahů do osobní svobody (článek 4 odst. 4 Listiny) přikazuje obecným soudům obviněného propustit, jakmile jeho držení ve vazbě ztratí své opodstatnění. Kromě situace, kdy pominou vazební důvody [§ 71 odst. 2 písm. a)], k tomu dochází i v momentě, kdy sice důvod vazby trvá, avšak na základě shromážděných informací je zřejmé, že výsledkem trestního řízení nebude uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody [§ 71 odst. 2 písm. b)]. V návaznosti na zásadu proporcionality a minimalizace zásahu do osobní svobody by trvání vazby mělo v zásadě přicházet v úvahu jen v případě, kdy obviněnému hrozí trest spojený s odnětím svobody. Nevyžaduje-li totiž závažnost věci a osoba obviněného jeho izolaci v případě, že soud potvrdí jeho vinu, lze při rozhodování o dalším trvání vazby jen výjimečně omluvit jeho omezení na svobodě před vynesením rozsudku. Bylo by v rozporu s principem přísné proporcionality, pokud by jednotlivci museli ve stadiu vyšetřování či trestního stíhání snášet větší omezení a s tím spojené negativní dopady, než jakým mohou být podrobeni v případě uznání viny, aniž by to odůvodňoval velmi silný veřejný zájem [viz náleze ze dne 15. 12. 2015 sp. zn. III. ÚS 1301/13 (N 212/79 SbNU 419)].

26. Účelem shora uvedeného zákonného pravidla [vyplývajícího z § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu] je zajištění proporcionality zásahu do osobní svobody obviněného ve vztahu k závažnosti jím spáchaného trestného činu. Zásadu zdrženlivosti a přiměřenosti zákonodárce ostatně reflektoval již v ustanovení § 68 odst. 2 trestního řádu, podle kterého nelze vzít do vazby obviněného, jenž je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Uložení vazby (i její trvání) tak přichází v úvahu pouze v případech, kdy je obviněný stíhán pro podezření ze spáchaní trestného činu vyšší závažnosti a kdy se presumuje vyšší míra veřejného zájmu na takovém trestním stíhání.

27. Z obou shora uvedených pravidel [§ 68 odst. 2 a § 72 odst. 1 písm. b) trestního řádu] však zákon připouští výjimky. Bez ohledu na závažnost trestného činu a výši hrozícího trestu může soud rozhodnout o uložení či dalším trvání vazby, jsou-li dány tzv. kvalifikované důvody vazby uvedené v § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu. Kvalifikované důvody vazby představují specifické

situace, kdy míra ohrožení veřejného zájmu či zájmu konkrétních poškozených je natolik vysoká, že ospravedlňuje omezení svobody i v případě obviněného, u nějž by jinak (s ohledem na shora uvedená zákonná omezení) nebylo možno vazbu uložit či v ní pokračovat. Zákonem vymezené podmínky spočívají v předchozím nežádoucím jednání obviněného (§ 68 odst. 3 trestního řádu), či v nutnosti účinné ochrany poškozených ve vztahu k vazbě předstížené (§ 68 odst. 4 trestního řádu).

28. Posouzení všech relevantních skutečností ovlivňujících výměru trestu činí trestní soudy zásadně až na základě ukončeného dokazování. Ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu však směřuje k tomu, aby v případech méně závažných trestných činů, u nichž je vzhledem k osobnosti obviněného a povaze činu již v dřívějších fázích trestního řízení jasné, že by uložení nepodmíněného trestu bylo zjevně nepřiměřené, nedocházelo k omezení osobní svobody obviněného, není-li jeho pobytem na svobodě ohrožen intenzivní veřejný zájem, jehož ochranu reflektují již zmíněné kvalifikované důvody vazby podle § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu.

29. S ohledem na zásadu proporcionality zásahu do osobní svobody obviněného musí soud při rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě vzít v úvahu, zda není již v dané fázi trestního řízení věci zřejmé, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody ve smyslu § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Pakliže soud dospěje k závěru, že trestní stíhání k nepodmíněnému trestu nepovede, musí se dále zabývat tím, zda je naplněn některý z kvalifikovaných důvodů vazby podle § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu. Pokud trestní stíhání obviněného k nepodmíněnému trestu zcela zřejmě nevede a současně není naplněn žádný z kvalifikovaných důvodů vazby, musí být obviněný z vazby neprodleně propuštěn, jinak dochází k porušení jeho práva na osobní svobodu podle článku 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny.

30. Úvaha soudu o tom, zda trestní stíhání povede k uložení nepodmíněného trestu, či nikoliv, je založena zejména na posouzení osoby obviněného a povahy a závažnosti stíhané věci a lze ji učinit až po náležitém objasnění všech rozhodných skutečností. Jde o závěr předběžný, ale dostatečně podložený zjištěnými skutečnostmi (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. str. 802–818.). Záleží na konkrétních okolnostech trestní věci, zda již v době před ukončením dokazování, či dokonce ještě před samotným vzetím do vazby, bude mít soud dostatek informací k tomu, aby mohl učinit předběžný závěr o tom, zda trestní stíhání povede k uložení podmíněného či nepodmíněného trestu.

31. V návaznosti na výše uvedené Ústavní soud zdůrazňuje, že požadavky na zákonnost zbavení osobní svobody ve smyslu článku 8 Listiny, resp. článku 5 Úmluvy, se do značné míry překrývají s právem na spravedlivý proces podle článku 36 a násl. Listiny a článku 6 Úmluvy. Rozhodnutí soudu, na jehož základě došlo ke zbavení osobní svobody, musí být náležitě odůvodněno, což mimo jiné znamená, že z něj musí být poznatelné důvody, pro které soud považoval za splněné všechny zákonné podmínky pro uložení vazby či pro její další trvání.

32. Odůvodnění rozhodnutí o vazbě musí splňovat obecné náležitosti usnesení podle § 134 odst. 2 trestního řádu. Musí z něj vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé, a to při respektování skutečnosti, že rozhodování o vazbě je vedeno v rovině pouhé pravděpodobnosti, nikoliv jistoty ohledně důsledků, které mohou nastat, nebude-li obviněný držen ve vazbě [srov. nález ze dne 3. 2. 2000 sp. zn. III. ÚS 103/99 (N 17/17 SbNU 121), nález ze dne 19. 12. 2001 sp. zn. II. ÚS 413/01 (N 201/24 SbNU 513), nověji nález ze dne 29. 11. 2023 sp. zn. III. ÚS 2498/23]. Kromě obecných náležitostí usnesení zákon rovněž

stanoví zvláštní požadavky na rozhodnutí o vazbě, které spočívají v tom, že soud musí ve svém rozhodnutí uvést: a) skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, b) konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popřípadě okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3 trestního řádu, c) důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením (§ 73c trestního řádu). Zákon explicitně nevyžaduje, aby součástí odůvodnění vazebního rozhodnutí bylo i posouzení podmínek § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Nicméně v případě nutnosti aplikace kvalifikovaných vazebních důvodů podle § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu musí být součástí odůvodnění soudního rozhodnutí též uvedení skutečností, ze kterých je dovozováno naplnění těchto důvodů [§ 73c písm. b) trestního řádu].

33. Význam řádného odůvodnění naplnění kvalifikovaných vazebních důvodů podle § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu vyzdvihl Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 1301/13 (citovaný výše). V něm dospěl k závěru, že za situace, kdy mají vazební soudy za to, že trestní stíhání obviněného nesměřuje k nepodmíněnému trestu, musejí případnou aplikaci kvalifikovaných vazebních důvodů řádně odůvodnit a existenci okolností předpokládaných v § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu doložit konkrétními skutečnostmi, jinak dochází k porušení práva obviněného na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny a práva na osobní svobodu podle článku 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny.

V. 2 Aplikace obecných východisek na projednávaný případ

34. V projednávané věci byl stěžovatel trestně stíhán pro přečin vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, za nějž mu hrozilo potrestání odnětím svobody až na tři léta. Stěžovatel nebyl před svým odsouzením v nyní projednávaném trestním řízení dříve trestán.

35. Obecné soudy rozhodly o ponechání stěžovatele ve vazbě z důvodu uvedeného v § 67 písm. c) trestního řádu. Obavu z možného opakování trestné činnosti stěžovatelem soudy zdůvodnily především délkou trvání trestné činnosti, velkým množstvím dílčích útoků, závažnou povahou výhrůžek poškozeným, jakož i postupnou gradací trestné činnosti stěžovatele a rozšiřováním trestné činnosti na další poškozené. Soudy obou stupňů rovněž přihlídkly k postoji a chování stěžovatele v průběhu trestního řízení a ke skutečnosti, že podle závěrů znaleckého posudku je u stěžovatele přítomna paranoidní porucha osobnosti. Obecné soudy odůvodnily rovněž existenci tzv. zesílených důvodů vazby, neboť vzaly v úvahu oslabování důvodů vazby plynutím času, nezopakovaly pouze důvody uvedené v usnesení o vzetí do vazby, nýbrž doplnily odůvodnění svých rozhodnutí novými poznatky z hlavního líčení.

36. Z hlediska ústavně garantovaných požadavků na odůvodnění vazebního rozhodnutí však napadená rozhodnutí neobstojí v následujícím ohledu.

37. Napadená rozhodnutí nijak nereflektují otázku proporcionality vazby ve vztahu k hrozícímu trestu ve smyslu § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu a nevěnují se ani tomu, zda byl naplněn některý z kvalifikovaných důvodů vazby podle § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu, přestože šlo v projednávaném případě o otázku podstatnou pro rozhodnutí o důvodnosti trvání vazby.

38. Z trestního spisu Ústavní soud zjistil, že otázku proporcionality vazby ve vztahu k hrozícímu trestu stěžovatel vznášel opakovaně. Vazební soudy upozorňoval na to, že je dosud netrestaný a jeho čin nevykazuje tak vysokou typovou závažnost, aby se dalo očekávat uložení

nepodmíněného trestu. Tuto námitku stěžovatel uplatňoval již v počátečních fázích vazebního stíhání a obdobně ji formuloval i ve stížnosti proti nyní napadenému rozhodnutí obvodního soudu. Jak vyplývá z obsahu napadených rozhodnutí (ale i obsahu vazebních rozhodnutí jim předcházejících), obecné soudy se otázkou hrozícího trestu nikterak nezabývaly. Pouze v usnesení ze dne 19. 7. 2023 č. j. 4 Nt 5004/2023-445 obvodní soud konstatoval, že je namístě uplatnit kvalifikovaný důvod vazby podle § 68 odst. 4 trestního řádu s ohledem na nutnost účinné ochrany poškozených, čímž fakticky potvrdil úvahu o tom, že v projednávané věci je na místě uvažovat o aplikaci § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Ani v tomto rozhodnutí se však obvodní soud nevyjádřil k tomu, zda lze učinit předběžný závěr o tom, že trestní stíhání nesměruje k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Nyní napadená rozhodnutí se této otázce nevěnovala vůbec.

39. Ústavní soud si je vědom toho, že po soudech rozhodujících o vazbě nelze požadovat, aby od samého počátku trestního řízení za všech okolností předvídaly, jakým trestem je obviněný ohrožen, a své úvahy v tomto směru podrobně vysvětlovaly ve vazebních rozhodnutích. Nelze také očekávat, že soudy budou v každém vazebním rozhodnutí explicitně zdůvodňovat, proč v konkrétním případě neaplikovaly omezení vyplývající z § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu, což ostatně ani nepatří mezi zákonné požadavky na odůvodnění vazebního rozhodnutí [§ 134 a § 73c) trestního řádu]. Požadavek vyjadřovat se k otázce proporcionality vazby ve vztahu k hrozícímu trestu by v případech, kdy je s ohledem na konkrétní okolnosti trestní věci a zejména typovou závažnost trestného činu zjevné, že nepodmíněný trest bude nalézacím soudem při jeho meritorním rozhodování zvažován, byl přepjatě formalistickým.

40. Jiná situace však nastává, lze-li mít s přihlédnutím k povaze trestní věci a osobnosti obviněného již v době rozhodování o vazbě objektivně pochybnosti o tom, že trestní stíhání může vést k uložení nepodmíněného trestu, a to navíc namítá-li tuto okolnost obviněný v průběhu svého vazebního stíhání. V takovém případě je povinností soudu, aby se touto námitkou náležitě zabýval a v rámci odůvodnění svého rozhodnutí přesvědčivě vysvětlil, jaké jsou jeho úvahy o proporcionalitě vazby ve vztahu k hrozícímu trestu.

41. V projednávané věci Ústavní soud dospěl k závěru, že taková povinnost obecným soudům vznikla. Nízká typová závažnost stíhaného trestného činu, jakož i skutečnost, že stěžovatel dosud nebyl trestán, jsou okolnostmi, které byly orgánům činným v trestním řízení známy již od počátku trestního řízení a které byly samy o sobě důvodem, aby soudy důkladně zvažovaly, zda trestní stíhání povede k uložení nepodmíněného trestu či nikoliv. Jak bylo navíc shora uvedeno, stěžovatel tyto skutečnosti v průběhu svého vazebního stíhání opakovaně namítal. Od počátku vazebního stíhání měly obecné soudy navíc k dispozici znalecký posudek z oboru lékařství, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, na jehož základě si soudy mohly učinit velmi podrobnou představu o osobnosti stěžovatele, včetně závěru o tom, že stěžovatel není z psychiatrického hlediska nebezpečný pro společnost (viz níže). Za těchto okolností bylo povinností vazebních soudů, aby se při svém rozhodování o ponechání stěžovatele ve vazbě náležitě zabývaly otázkou hrozícího trestu a případné aplikace § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu a své úvahy promítly do písemného odůvodnění svých rozhodnutí.

42. Jelikož se soudy otázkou hrozícího trestu nezabývaly, není z jejich rozhodnutí jasné, zda v době svého rozhodování skutečně reálně zvažovaly možnost uložení nepodmíněného trestu stěžovateli, či zda považovaly za naplněný kvalifikovaný důvod vazby podle § 68 odst. 4 trestního řádu, jenž by propuštění stěžovatele z vazby v každém případě vylučoval. Tuto otázku neobjasnilo ani vyjádření obvodního soudu k ústavní stížnosti, v níž jmenovaný soud poukazuje

na nutnost účinné ochrany poškozených podle § 68 odst. 4 trestního řádu, avšak současně tvrdí, že ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu stejně nebylo možné aplikovat, neboť o výši trestu soud rozhodoval až po ukončeném dokazování.

43. Pokud měly soudy za to, že pokračování vazby vyžaduje účinná ochrana poškozených ve smyslu § 68 odst. 4 trestního řádu, bylo jejich povinností odůvodnit naplnění tohoto kvalifikovaného důvodu vazby konkrétními skutečnostmi. V nálezu sp. zn. III. ÚS 1301/13 (citovaný výše) Ústavní soud konstatoval, že s ohledem na zásadu přísné proporcionality a zásadu presumpce nevinny jsou obecné soudy povinny vykládat ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 68 odst. 4 trestního řádu restriktivním způsobem. Je třeba vycházet z toho, že zájem na ponechání obviněného ve vazbě je v tomto okamžiku nutně zeslaben v důsledku zjištění, že mu nehrozí nepodmíněný trest odnětí svobody. O to silnější musí být důvody, proč je i přesto nezbytné jeho setrvání ve vazbě. Závěr o potřebě účinné ochrany poškozených musí být založen na specifických okolnostech daného případu, přičemž obecné soudy jsou vždy povinny upřesnit, který konkrétní zájem poškozeného je třeba chránit a které okolnosti nasvědčují tomu, že je tento zájem v reálném ohrožení. Tento závěr nelze v žádném případě opírat toliko o „základní“ vazební důvody ve smyslu § 67 písm. c) trestního řádu, neboť takový výklad by zcela popřel smysl ustanovení § 71 odst. 2 písm. b), jež otevírá cestu k propuštění z vazby i tam, kde vazební důvody přetrvávají. Obecné soudy jsou rovněž povinny se vypořádat s otázkou „účinnosti“ takové ochrany poškozeného, a to zejména s ohledem na skutečnost, že trvání vazby bude omezeno jen do doby vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně. Jsou tedy povinny vysvětlit, proč zde v konkrétním případě existuje potřeba ponechání obviněného ve vazbě alespoň po tuto omezenou dobu (bod 29 citovaného nálezu).

44. Výše uvedeným požadavkům obecné soudy v projednávaném případě nedostály. Argumentace obecných soudů obsažená v napadených usneseních dosahuje standardů požadovaných pro odůvodnění vazby předstížné, neboť dostatečně popisuje skutečnosti, které zakládaly obavu, že stěžovatel bude opakovat trestnou činnost, pro kterou byl stíhán. Není z ní však patrné, z čeho soudy dovodily, že pokračování vazby stěžovatele vyžaduje účinná ochrana poškozených, zejména ochrana jejich života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu ve smyslu kvalifikovaného důvodu vazby podle § 68 odst. 4 trestního řádu.

45. V tomto ohledu považuje Ústavní soud za významné, že v době vydání napadených rozhodnutí měly obecné soudy k dispozici závěry znaleckého posudku z oboru lékařství, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, ze dne 28. 4. 2023 vypracovaného znalci MUDr. Petrem Kubejem a PhDr. Jiřím Klosem, Ph.D. Ze závěrů tohoto posudku vyplynulo, že pobyt stěžovatele na svobodě není z psychiatrického hlediska pro společnost nebezpečný. Znalci konstatovali, že stěžovatel netrpí duševní chorobou, ani stejně závažnou duševní poruchou, nicméně je nositelem povahové a charakterové vady, paranoidní poruchy osobnosti. Tato podle znalců ovlivňuje veškeré postoje a skutky stěžovatele, avšak nikoliv chorobným způsobem. Závěry znaleckého posudku odpovídají lékařské zprávě z Psychiatrické nemocnice Bohnice ze dne 26. 4. 2023, kterou měli znalci k dispozici. Pakliže vazební soudy ve svých rozhodnutích opakovaně uvádějí, že u stěžovatele je dáno vážné podezření na rozvoj poruchy psychotické hloubky s bludy, neodpovídá to závěrům znaleckého posudku. Podezření na poruchu s bludy znalci konstatovali v předběžném vyjádření ze dne 19. 4. 2023, kdy rovněž dospěli k závěru, že pobyt stěžovatele na svobodě je nebezpečný až do doby, kdy bude toto podezření vyloučeno. Stěžovatel byl následně hospitalizován v Psychiatrické nemocnici Bohnice, kde lékaři shledali, že projevy stěžovatele nedosahují psychotické hloubky a podezření na poruchu s bludy vyloučili. Se závěry z psychiatrické hospitalizace se soudní

znalci ztotožnili a promítli je do znaleckého posudku, z něhož jasně vyplývá, že původní podezření znalců na vážnou duševní poruchu (poruchu s bludy) bylo vyvráceno.

46. Uvedený znalecký posudek byl pouze jedním z důkazů, k nimž vazební soudy musely přihlídnout při posuzování důvodnosti vazby. Z hlediska vyhodnocení podmínek kvalifikovaného vazebního důvodu podle § 68 odst. 4 trestního řádu však šlo o důkaz stěžejní. Obecné soudy dostatečně nevysvětlily, proč navzdory názoru znalců považovaly stěžovatelův pobyt na svobodě za nebezpečný a ohrožující poškozené, ani nezdůvodnily, na základě jakých konkrétních skutečností vyloučily možnost uplatnění předběžných opatření podle § 88b trestního řádu či některého z institutů nahrazujících vazbu, jejichž účelem je zajistit, aby vazba byla uplatňována striktně jako prostředek *ultima ratio*.

47. Ústavní soud nemá v úmyslu tímto nálezením jakkoliv snižovat důležitý zájem chráněný v § 68 odst. 4 trestního řádu, kterým je ochrana života, zdraví a jiných obdobných zájmů poškozených. Toto ustanovení je mimo jiné projevem pozitivních závazků státu chránit život a bezpečí svých obyvatel a do trestního řádu bylo vloženo právě s cílem naplnit ochranou funkcí trestního práva i u méně závažných trestných činů, kdy však nadále hrozí zásah do práv chráněných zájmů poškozených. Má-li však soud rozhodnout o tom, že je pro bezpečí poškozených nezbytné omezit svobodu obviněného vazbou (byť by v opačném případě nízká závažnost činu či hrozící trest svědčily pro jeho ponechání na svobodě), musí své rozhodnutí řádně odůvodnit a zejména vysvětlit, na základě jakých skutečností dospěl k závěru o ohrožení zájmů poškozených pobyt obviněného na svobodě.

48. Ústavní soud je toho názoru, že nebezpečnost stěžovatele pro společnost, resp. nutnost účinné ochrany zdraví a života poškozených ve smyslu § 68 odst. 4 trestního řádu v nynějším případě nebylo možné dovozovat pouze z okolností trestné činnosti, tedy z opakovaného zasílání e-mailů výhrušné povahy úředním osobám. Uvedené jednání bylo nutno hodnotit v návaznosti na poznatky o stěžovatelově osobnosti, jedním z důležitých zdrojů těchto poznatků byl právě shora citovaný znalecký posudek, z něhož nebylo možno dovozovat, že by stěžovatel představoval pro poškozené reálné nebezpečí. Z napadených rozhodnutí nevyplývá, z čeho obecné soudy dovodily, že ponechání stěžovatele ve vazbě vyžadovala účinná ochrana života či zdraví poškozených. Z argumentace soudů není patrná ani nutnost chránit jiný obdobný zájem poškozených. Pokud takovým zájmem byla ochrana před nevyžádanými e-maily, které poškozeným mohly být právem nepříjemné, bylo možné ji realizovat jinými prostředky, jež by představovaly méně intenzivní zásah do práv stěžovatele [soudy mohly zvažovat například uložení předběžného opatření podle § 88c písm. a) trestního řádu, či se zabývat tím, zda by z pohledu poškozených nepostačilo zablokování nežádoucích e-mailů ze stěžovatelovy adresy, apod.].

49. Ústavní soud uzavírá, že obecné soudy porušily právo stěžovatele na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny, neboť se nezabývaly námitkou stěžovatele ohledně naplnění podmínky trvání vazby podle § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu, nevěnovaly se otázce proporcionality vazby ve vztahu k hrozícímu trestu, ani konkrétními skutečnostmi nezdůvodnily existenci kvalifikovaného důvodu vazby podle § 68 odst. 4 trestního řádu. Nedostatečným odůvodněním zákonnosti dalšího trvání vazby došlo současně k porušení stěžovatelova práva na osobní svobodu chráněného článkem 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny. Jelikož Ústavní soud shledal porušení základních práv stěžovatele v důsledku nedostatečně kvalitního odůvodnění vazebních rozhodnutí, nelze vyloučit, že pokud by se obecné soudy ve svých rozhodnutích náležitě vypořádaly s výše nastolenými otázkami a námitkami stěžovatele, ponechání stěžovatele ve vazbě mohlo z hlediska ústavně garantovaných záruk obstát.

VI. Závěr

50. Ústavní soud dospěl k závěru, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2023 č. j. 8 To 260/2023-547 a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 22. 9. 2023 č. j. 1 T 127/2023-505 došlo k porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv podle článku 36 odst. 1 a článku 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a obě uvedená rozhodnutí zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

51. V části, kterou stěžovatel napadá usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 2. 1. 2024 č. j. 1 T 127/2023-587, Ústavní soud posoudil ústavní stížnost jako nepřipustnou a odmítl ji podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 17. července 2024

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu